

ERDŐSI IMRE
A BRANYISZKÓI HŐSPAP
EMLÉKEZETE.

IRTA:

ALLEKER LAJOS

kegyesrendi tanár.

Születési házának emléktáblával történt megje-
lölése alkalmából

Nyitrán, 1894. évi márczius hó 15-én.

— Minden jog fentartva. —

❖ Ára 20 kr. ❖

ERDŐSI IMRE
A
BRANYISZKÓI HŐSPAP
EMLÉKEZETE.

IRTA:
ALLEKER LAJOS
kegyesrendi tanár.

Születési házának emléktáblával történt megjelölése
alkalmából

Nyitrán, 1894. évi márczius hó 15-én.

NYITRÁN,
Neugebauer Nándor könyvnyomdája.
1894.

„Csak törpe nép felejthet és nagyságot,
Csak elfajult kor hős elődökét;
A lelkes eljír ősi alakához
S gyújt régi fényből új szövétneket.”

Garay.

Négy éve mult annak, hogy a nemes szív utolsó dobant, a szabadságért rajongó lélek felszállt a népek Istenéhez, s mi könyezve áitunk — mint az árván maradtak — ravatalául. Midőn lebecsázták drága hamvait örök nyughelyére, fájdalomtelt szívvel szerettük volna visszasírni. Hisz egyik földijét, a másik rokonát vagy feledhetlen rendtársát, az egyház egy példányszerű papot, szerete fáradhatlan, lángbuzgalmu tagját, mindnyájunknak közös anyja, az édes haza pedig egyik leg-szeretőbb gyermekét, a „nagy napok“ egyik kimagasló alakját vesztette el benne!

Nem nyujtott sajtó sebünkre írt, nem hozott fájó szívünknek vigaszt ama megmásíthatlan isteni rendelés, hogy az érett gyümölcsnek előbb-utóbb le kell fájáról hullnia, hogy az erdő rengetegének

tölgye végre is kidől s helyet ad az ifjabb vegetációnak: mert vele a magyar szabadság templomának egyik legerősebb oszlopa roskadt össze!

S midőn elborult szemekkel néztem az élém tátongó sirüregbe, mint embernek, szerzetesnek és honpolgárnak szivén egyaránt olyanforma érzés nyilalt keresztül, mint mikor apánkat hantolják el.

Már ekkor önkéntelenül fölmerült lelkemben a gondolat, vajjon hálás lesz-e az elköltözött iránt legalább szülőföldje, s fog-e gondoskodni az utódok számára áldott emlékezetének illő megörökítéséről?

Homer születéshelyét hét város vindikálta magának. Petőfinkért kettő verseng a mai napig.

Az ő szülőhelye fölött nem kellett vitatkozni: ott ringott bölcsője, ott szivta magába az édes anyatejet, ott hallotta az első dajkameséket, a hol örökös nyugalomra hajtotta le fejét.

Aggodalmam, hála az Égnek, alaptalan volt.

Szép Nyitravárosa büszkén vallotta őt magáénak, lelkes polgársága megértette a koszorus író szavait: „Önmagát bélyegzi meg a nemzet, mely jeleseit fölismerni, érdemeiket kellőleg méltányolni nem tudja

vagy nem akarja“, s megfelelt a szabadság szellemóriásának eme kérdésére is:

„Nem méltó-e, hogy a haza
Szívében hordja annak emlékét.
Ki a hazát szívében horlozá?“

Felelete a polgári elismerés egyik legmegtisztelőbb nyilvánulása volt. Lerótt a kegyelet adóját hős fia iránt: diszes emléktáblával jelölvén meg születési házát s így intő és követendő példát állított a serdülő ivadék elé, hogy kedvezőtlen viszonyok közt nemes czélokért lelkesedni, érettök fáradni, nekik áldozatot hozni tanuljon s ebből erkölcsi erőt meritve minden balsorssal megküzdeni képes legyen!

* *

Erdösi (előbb Poleszni) Imre hosszú s érdemekben gazdag életpályát futott meg, melynek részletes, kimerítő megírásához — az adatok megszerzése végett is — időre van szükség; sokoldalú sikeres munkálkodását pedig csak avatott toll teheti méltón elbírálás tárgyává. Ha mindezek daczára is nekem jutott e feladat osztályrészüil és én elfogadtam azt, mentsenek ki a hiányokért jóakaratom s kedves emlékü rektorom iránt érzett szeretetteljes kegyelem.....

Született Nyitrán, 1814. november 4-én polgári szülőktől. Atyja Ambrus csizmadia volt, fitestvére István az atya mesterségét követte, nővérét Francziskát a műhelyökben alkalmazott Murincsek nevű segéd vette nőül s ezen házasságból származott azon unokaöccse, Vincze, kiről 1846-iki levelében, mint a selmeczi gymnasium egyik legjobb tanulójáról emlékezik, s ki jelenleg pénzverő-hivatali számtanácsos Kőrmöczbányán. Különös, hogy a család városunkban Poleszni néven kevésbé volt ismeretes. Elődeik Ausztriából szakadtak ide s az „Oesterreicher“ név elannyira rajtok tapadt, hogy sokan a család valódi nevének ezt tartották.

Mennyi maradt meg ereiben az ősi vérből, egész életpályája tanusítja s akaratlanul Damjanicsot juttatja eszünkbe, ki épp oly mértékben szerette a ráczokat, mint Erdösi az osztrákokot.

A középiskola öt alsóbb osztályát szülővárosában végezte. Az első nyelvtani osztályban (1824/5. tanév) még gyöngye tanuló volt (52-ik I. r.) s bár a II. osztályban az elsőrendűek élén az eminentes-ekkel együtt 24-ik volt, mégis megismételte azt, s így jutott az eminensek közé 79 tanuló közt 17-iknek. A III. osztályban 14-ik, a

IV-ben 11-ik, az V-ben 18-ik eminens volt. Iskolatársai közt találjuk Mattyasovszky Lipót nyug. kuriai bírót, Tagányi Ferencz bold. nyitrai kanonokot és Schusztter Konstantin váczai püspököt. A II. osztályban megelőzte Mattyasovszky, de a többi osztályokban mindegyiknél jobb tanuló volt. Társai magas állásokba jutottak; ő csak egyszerű piarista maradt. Azonban neve

„Nem veszhet el, míg az ezüst Dunának
Nagy tükörén egy honfiszem pihen,
Magyar lakik e földön s a hazának
Csak egy romlatlan gyermeke leszen!“

Igazgatója Villiger József, tanárai Dolyák Ambrus, Buzna Alajos, Schembera József és Kernaszt Ede voltak. Jellemző Nyitra akkori viszonyaira, hogy a VI. osztályt Léván végezte a magyar nyelv elsajátítása végett. Ott érlelődött meg törekvő lelkének régi vágya, hogy tagjává legyen ama rendnek, mely őt nevelte, oktatta s a hazaszeretetet fogékony szívébe csepegtette. Onnan vették be Kalazanczius fiai közé 1832. szeptember 25-én, jóllehet atyja inkább szerette volna a nyitrai egyházmegye növendékei közt látni.

Két évet töltött a privigyei ujonez-nevelő intézetben s úgy tehetsége és szorgalma, mint a szerzetesi élet iránt tanusi-

tott jóakaratu alkalmazkodása megnyerték előljárói becsülését és szép reményekre nyújtottak jogos kilátást jövő működése iránt. Erről gyakorlatilag is meggyőző bizonyosságot tett ugyancsak Privigyén, hol az 1834/5. tanévben, mint a II. nyelvtani osztály próbaéves tanára sikerrel megállta helyét.

A következő két évben Váczon a bölcsészeti, majd három év alatt Nyitrán és Szent-Györgyön a hittudományi tanfolyamot eredménynyel bevégezvén, 1840. július 26-án áldozó pappá szenteltetett. E hét év alatt nemes hivatásának teljes tudatában nagy buzgalommal képezte magát a magyar, német, latin valamint később a görög nyelv és irodalomban.

Rendes tanári működését 1840/41. iskolaévben kezdte meg Selmeczbányán s ott működött az 1848. 9. tanévig, midőn a haza függetlenségeért vívott harcok zaja más tέρre szólitotta. — Még ma is több tanítványa él Selmeczen; mind tisztas öreg urak. A szeretet és hála legmelegebb hangján emlékeznek meg a szigoru, de jószívü tanárról, ki még a matematikai óra alatt is tudott alkalmat találni, hogy a hazaszeretetről s a haza iránt való kötelességekről beszéljen.

1846-ban a Novák Kázmér halálával megüresedett tanári állomásért folyamodott Nyitrára. Mint levelében írja, nem az elégedetlenség, nem előljárójától való idegenkedés, ki atyai jóindulattal viseltetik iránta, s nem is valami silány érdek, hanem az övéi boldogságának előmozdítása, mire itt helyi szűk anyagi helyzete miatt képtelen, kényszeríti Nyitrára helyeztetését kérelmezni. Hat éve működik — ugymond — Selmecezen; majd mindig, de főleg ez évben oly csekély jövedelme van, hogy bár minden fölösleges kiadást szorgosan kerül, mégsem képes a legszükségesebbeket megszerezni. Nyitrát tekinti oly helynek, hol elaggott anyját is segíyezheti s árvánhagyott unokaöccsének, ki Selmecezen a 3-ik osztály legjobb növendéke, némi ösztöndíjat szerezhet. Azért fiui bizalommal kéri a rendfőnököt, ne vonja meg jóakarátát tőle most, midőn az Isteni Gondviselés maga is ugy látszik intézkedni, hogy ő szive ezen kegyeletos vágyait legbiztosabban megvalósíthatja.

„A könyörületesség e szép tényeért — végzi levelét — a mennyei Atya gazdagon meg fogja jutalmazni Főtisztelendőségedet; én pedig semmi gondtól, semmi fáradságtól visszariadni nem fogok, hogy

tisztemnek bármi téren és minden tekintetben pontosan megfelelhessenek...“

Méltányos kérelme nem talált meghallgatásra; vagy tán a rendi érdekek miatt egyáltalában nem volt teljesíthető; sőt lehetséges, hogy levele nem is jutott a rendfőnök kezeihez. Bármi volt az oka, de kétségkívül ez volt rá nézve legelőnyösebb: mert — ellenkező esetben — ma aligha volna alkalmunk ünnepelni: a „branyiszkói hős pap“ emlékét!...

Mikép távozott el Selmeczről s csatlakozott Guyon seregéhez, többféleképen leírták; legyen elég kettőt fölemlítenem.

Az első közlemény Lehoczky József orosházai esperes-plébánosé, ki mint szatmári papnövendék Petőfi „Talpra magyar“-jának hatása alatt cserélte föl talárját a közhonvédi egyenruhával. 1848. végnapjaiban jutott a fővárosba, majd a szomorú téli visszavonulás alkalmával Váczon át Felső-Magyarországba, Görgey táborában, az osztrákok szakadatlan üldözése között.

Erdősi tulságos szerénysége, a bajtársi és baráti szeretet, de főleg a történelmi igazság érdeke készítették nyilatkozatra.

Pár évvel ezelőtt — mind írja — a

pestmegyei Uri község jótévője Schmidt János kanonok-plébános iránt háláját akarván kifejezni, lefőstette arczképét a helység ház terme részére. A leleplezési ünnepélyen megjelent Pestmegye tisztikara is élén az alispánnal, s a bankett szónokainak egyike Mednyánszky Cézár bárót is fölemlítette, mint a „branyiszkói hős papot.“

E tévedést kívánja ő helyreigazítani.

E szerint Görgey kilencz dandára közül a 8-ik Guyon parancsnoksága alatt jutott Selmezcze, hol ő és tisztársai a piaristák szivesen látott vendégei valának. A mint Guyon együtt látta a ház tagjait eme szavakkal fordult a ház főnökéhez: ¹⁾ „Ejnye de derék fiatal urakat tisztelhetek itt együtt! Minthogy nemrég kaptam a dandáromba egy besztercebányai tót ujonczokból álló zászlóaljot, a kik igen áhítatos jó katolikus fiúk, mert minden lefekvés előtt szép szent énekeket zengedeznek Istenökhöz, azért szeretném őket egy nyelvet értő tábori lelkészszel megörvendeztetni.“

A rektor kijelentette, hogy mindnyájan szivesen és kész örömmel vállalkoznának a haza szolgálatára, de csak

---

¹⁾ Magyar állam 1890. febr. 18. sz.

egyetlenegy birja közöttük a szláv nyelvet. Erre föl pattant az asztaltól a gymnasium fiatal költészettanára Poleszni Imre s minden habozás és késedelem nélkül kijelenté: „Ha a haza hí ezredes ur ajkai által szolgálatára, kész vagyok, megyek azonnal, parancsoljon velem!“ ...

A másik közleményt Erdősinek egyik tanítványa küldte be Szklabináról a következőkben:

1849. január havában Görgey hadának törzstisztjei a piaristák selmeczi társházában voltak szállva, ugyanott volt a hadipénytár is, mig Görgey fővezér a kamaragrófnál lakott. A honvédtisztek katonai pontossággal alkalmazkodtak a kolostori szabályokhoz, s midőn délben vagy esti 7 órakor az asztalhoz hívó csöngetyű megszólalt, a rendtagokkal együtt mind megjelentek a refektoriumban. A közlő — mint írja — ekkor kredenciárius volt a piaristáknál s azért tudja mindezeket. A pontosság ellen csak Poleszni vétett, a ki minduntalan kimaradozott a nélkül, hogy előre kikérte volna a szigorú rektor engedelmét.

Egyik nap megint elmaradt s az ebédlő társaság már pipára gyujtott, midőn Poleszni megérkezett s bocsánatot kérve

késedelmeért, helyére ült, s intett, hogy hozzanak neki valami maradékot. Az öreg rektor nagy boszusan fujt egyet a két ujja közt tartott döbröire s kifakadva mondá: „A bocsánatkérés, professzor úr, már annyiszor ismétlődik, hogy ha e tiszteletre méltó főtiszt urak jelenlétét nem tekinteném, kénytelen volnék kijelenteni...” -- „Csak még most egyszer bocsásson meg pater rektor, — vágott közbe Poleszni — és többé aligha fogom kérni bocsánatát, mert (s ekkor reverendája zsebéből elővett egy iratot s átnyujtá a rektornak) én megszüntem e tisztelendő társház tagja lenni, holnap én is tovább vonulok (a törzstisztekre mutatva) bajtársaimmal vagy meghalni, vagy megmenteni e hazát.“

A tisztek felugrottak helyeikről s kézszorítással üdvözölték új bajtársukat; a piaristák meg ölelték, csókolták a testvért, ki a rend ősi hazafiságát így is bizonyítja. Könybe lábadt az öreg rektor szeme is, odament Polesznihez, megölelte, fejére tette két kezét és megindulástól reszkető hangon mondá: „Custodiat et benedicat te Pater et Filius et Spiritus Sanctus!“

Az asztalfőn ülő aranygalléros tiszt e szavakkal fordult Polesznihez: „Nos tehát

kedves Kapisztránom...“ — „Éljen! Éljen! Ugy van, Kapisztrán!“ — kiáltotta a többi tiszt. — „Tehát kedves Kapisztránom — folytatá a törzstiszt — holnap együtt utazunk Besztercebánya felé, de lucsut nem igen veszünk.“

Ezen két tudósításból hitelesebb az előbbi; a kezeim közt levő okmányok e mellett tanuskodnak. A rektor nyilatkozata így szól:

„Alulírott ezennel nyilvánítom, hogy az elkerülhetlen szükség Hazánknek súlyos körülményeiben úgy hozván magával, miután Gróf Guyon ezredes nr osztályához egy tábori papot kívánt, Poleszni Imre kegyestanítórendi áldor és a selmeczi közéletanodában szónoklattanár ezen kívánsága teljesítésére magát jelentette, de miután alulírottnak az előbb nevezett egyént a Szerzetből elbocsátani hatalma nincsen, a megszüntetett közlekedés pedig a Rendkormányzójának ezt bejelenteni nem engedí, egyedül fenn tisztelt Ezredes urnak azon ajánlatára, hogy e részben minden felelősséget magára vállal: a többször említett tanár urat tanítói hivatalától ideiglenesen fölmenteni és elbocsátani kéntelenítetttem; sőt tekintve az osztálynak elkerülhetlen szükségét, nehogy a vallásos-

ságban hiányt szenvedjen, polgári ügy, mint keresztényi kötelességemnek ismerem; ugyanazért, midőn ezennel engedvén a körülményeknek a Főtisztelendő Rendkormányzó ur utólagos jóváhagyása reményében a t. cz. tanár urat elbocsátom, azon esetre, ha a háborusági viszonyok megszünvén, a hadseregnél személyére szükség többé nem volna, annak a kegyesrendbe való visszavételét biztosítom.

Selmeczbányán, 1849. januárus 15.

Tóth Lajos m. k.

(P. H.) helybeli középtanoda igazgatója.

*

„Gróf Guyon ezredes dandárparancsnokságától.

Miután elkerülhetlenül szükségesnek találtam hadosztályom mellé tábori lelkészt szerezni s erre Polesnyi Imre ur, szónoklattanár a kegyes-tanítórendből késznek nyilatkozott: indittatva érzem magamat, hogy elbocsáttatását az itteni kegyesrendi háztól saját felelősségemre eszközöljem ki.

Mit amnyival is inkább szükségesnek tartok, mert tiszt. Tóth Lajos helybeli házfőnök ur eme rend főnökétől az ellenség által el van zárva és nekem kijelentette, hogy ezen elbocsátást önkényüleg

nem eszközölheti, kivéven, ha a felelősséget teljesen magamra vállalom.

Kelt Selmeczen, 1849. január 15.

(P. H.) *Gf. Guyon*
ezredes.“

*

Másnap már megkapta kinevezését, melyet szintén hátrahagyott iratai közt találtam:

489. k. sz.

Feldunai magyar királyi tábor főparancsnoka
Selmecz főhadiszálláson január 16-án 1849.

K i n e v e z é s.

Poleszni Imre kegyesrendi áldor és tanár a magyar királyi hadügyminiszterium Novemb. 13-án 1848. ⁹⁵³⁸/₁₄₃₈ szám alatt kelt rendeletéhez képest, utólagos jóváhagyás reményében 1849. Január 1-ső napjától számítandó rang és 60 pft. havi illetményel Guyon Ezredes osztályának tábori pap-jává ezennel kineveztetik.

(P. H.) *Görgey*
tábornok.

U t ó i r a t:

Poleszni Imre k.-r. áldor a 8-ik had-

osztály táborig lelkészeül általam meg-
erősítettik. Debreczen, Martius 10. 1849.

(P. H.) *Mészáros Lázár.*

*

Kineveztetését a Közlöny 1849. mar-
tius 13-iki száma hozta. Természetes, hogy
a háborus körülmények miatt a rend kor-
mányának engedélyét csak hónapok mulva
kaphatta meg, mialatt idegenhangzásu ne-
vét is megváltoztatta, melyet a Közlöny
márczius 22-iki száma tesz közzá:

„Poleszni Imre táborig lelkész veze-
téknevének Erdösi-re kért változtatása
s azzali élés megengedtetvén, ezennel or-
szágszerre köröztetik.

Debreczen, martius 19-én 1849.“

*

A rendkormány elbocsátó levele kö-
vetkezőleg szól:

„Erdösi, előbb Poleszni Imre, kegyes-
tanítórendi áldozárnak ugyanazon kegyes-
tanítórend kormánya részéről ezennel en-
gedelem adatik, hogy a seregnél mint tá-
borig pap törvényes előljáróinak felügyelete

alatt a hazának törvényszerűleg hív szolgálatot tehessen.

Kelt Pesten, 1849-iki június 5. napján.

Palotai József s. k.
rendkormányzó.

Horváth Cyrill
kormánysegéd és titkár.

*

Mint tábori lelkesítő részt vett már a január 18—20-án vívott szélaknai csatában s mindig kedvesen emlékezett vissza, hogy a derék és vitéz Sréter Gyula palatinus-huszárezredest, kinek jobb vállát lötték keresztül, de mégis kiszabadult az ellen kezeiből — ő ápolhatta.

Február 2-án vonult be Guyon Iglóra s Kiesewetter már a következő éjjelen megtámolta. Ellesvén a magyar jelszót az előőrsök kijátszásával sikerült ugyan a város közepéig hatolnia, azonban Guyon villámgyorsan összpontosított hadaival visszaverte s Lőcsén át a branyiszközi szoros felé üzte, hova február 4-én a Schlicktől küldött Deym gróf is megérkezett csapataival. Görgeynek nagyon érdekében állott e szoros elfoglalása egyfelül, hogy a Tokajnál állomásozó Klapkával összeköttetésbe juthasson, másrészt, hogy Ramberg

hadosztályának egyesülését Schlickkel megakadályozza.

Szándékosan szemelte ki e czélra Guyon hadosztályát, mely nézete szerint a leggyarlóbb csapatokból állott, hogy a siker annál fényesebbnek, ellenben a kudarc is csekélyebb jelentőségűnek tűnjék fel.²⁾

De mások nem így ítéltek.

„Guyon hadteste — mondja a Marciusus Tizenötödike³⁾ — az volt az összes táborra, a mi a huszár kardja a huszárra nézve; ő fogta fel az ellenségnek minden csapását, mely az egésznek volt szánva.“

Maga Guyon is hízlelgőbb véleményt táplálhatott saját serege felől, mert a tulnyomó erő s ennek rendkívül kedvező helyzete daczára is föltétlenül bizott diadalában, melyre a bányavárosi vereségek után határtalan ambíciója is sarkallta. A csatnap reggelén ugyanis, míg embereit a korotnoki korcsma előtt jól megpálíngáztatta, ő maga benn az ivóban Tipula Gyula főhadnagy dandársegédnek megparancsolta; írja meg a jelentést rögtön Branyiszko sikerült bevételéről; s midőn a főhadnagy e

---

²⁾ Rüstow. Az 1848—49-iki magy. hadj. története 189.

³⁾ Marciusus Tizenötödike 23. sz.

különös parancsra kételkedve bámult rá, hevesen fakadt ki: „Damn me if I dont, get over it!“ („Kárhozzam el, ha keresztül nem megyek rajta!“ — t. i. Branyiszkón).⁴⁾

Február 5-ének éjjelén érkezett a magyar sereg Korotnokra, mely a branyiszkói hegy közvetlen tövében fekszik.

E ponton az észak-déli irányban húzódó s mintegy 3400' magas hegylánczon maga a természet jelölt ki legkényelmesebb átjárónak egy szoros utat Szepesből Sárosba, mely másik oldalán lassu hajlással ereszkedik alá Siroka felé. Ezen ut balján egy kisebb hegyecsucs feltétlenül uralkodik nemcsak a főut, hanem a szepességi határhegyeségekből összeverődő valamennyi mellékut fölött is. Jóbarát és ellenség egyformán elismeri, hogy a Branyiszkónak eme, jó részben sziklába vajt szerpentináját Korotnoktól fölfelé hatolva elfoglalni egyike a legmerészebb és nehezebb feladatoknak.

A magyar sereg 3920 emberből állt 24 ágyuval, az osztrákét maga Görgey Arthur 5000-re teszi. Legelől volt a tűzben a 33. zászlóalj Pethő őrnagy alatt, ennek nyomában a 13. sz. (zempléni zöld-

---

⁴⁾ Görgey István 1848. és 49. élmények és benyomások I. 195.

pántlikás) honvéd- és a beszterczebányai 2. ujonczzászlóalj; a jobboldali kerülőuton a nógrádi önkéntes z. a. élén Kompolthy őrnagygyal.

Az ellenség a hegy kétharmadnyi magaslatát lepte el nagy tömegekben védve az erdő sűrűjétől, míg előharczosai az alsóbb magaslatot szállták meg, hol egy közelálló csűr kínálkozott nekik kedvező védhelyül; ágyuik az egész ut fölött uralkodtak, melyek valamivel feljebb, a hegy közepén voltak elhelyezve.

Dermesztő, 18 R. foku hidegben kezdődött a csata.

Az első ellenséges ágyu — mint maga Erdősi írja⁵⁾ — délelőtt 10 óra tájban dördült meg. Egy hatfontos ágyuütegünk Korotnokon, alkalmasnak kínálkozó dombtetőről felelgetett vissza. Schulz tüzérkapitány a gyalogság fejei fölött lövöldözött át, de épp azért, mert fölfelé és magas emelkedéssel kellett lőnie, nem sok kárt tett az ellenségben. — Sokkal többet ártottak neki az Iglón Kiesewettertől elfoglalt osztrák röppentyűk ezrei.

Nagyot bámulhatott a német, midőn leküldözött röppentyűire saját érthető nyelv-

---

⁵⁾Vas. Ujság 1880. 12. sz.

vén kapott kegyelmet nem ismerő választásokat.

A hegyre vezető kanyargós utakat egészen a hegytetőhöz közelálló Máriaképig szuronyszegezve kellett elfoglalni. Sokan ezt örült gondolatnak tartották, de Guyon azt felelte rá, hogy a magyar honvéd előtt nincs örült lehetetlenség, csak tudják vezetni.

Ilyen vezető is akadt Erdösi személyében.

Istenbe vetett hittel és magasra emelt kereszttel rohant a meredek hegynek. Az ágyubömbölés, puskaropogás és a haldoklók jajkiáltásai közül menydörögve hallatszik ki buzdító szava: „*Utánam fuk! Velünk az Isten!*“ — Egész sorokat söpör el honvédeinkből a sánczoktól védett osztrák hadgyilkos tüzelése. A jeges uton félig csúszva haladhatnak előre, de ha legurul egy-egy, újra kezdi, mert látja, hogy a lelkes keresztje mindig feljebb-feljebb halad. Erdösi is többször elbukik; a golyó záporként hull körüle, ziháló melle már alig képes tulharsogni a esatazajt s már-már úgy látszik, hogy a németnek sikerül visszaverni a csüggedni kezdő honvédeket...

Egyszerre mintha sebet kapott volna. Erdösi egy szikla mellett térdre roskad...:

Azonban nincs baja, csak megpihen, hogy ujult erővel hatoljon, törjön fölfelé....

Pár pillanat s már ott áll ismét élükön, gyorsan vezeti a hadat előre s a mint végerőfeszítéssel megközelíti a sánczokat, felmagaslik nyulánk termete, megcsóválja feje fölött a keresztet s a sánczok mögé vonult ellenség közé vágva dörgő hangon szól vissza a legényeknek: *És ti ott hagynátok az ellenség kezében Isteneteket?!⁴*

Dehogyan hagyták ott: az összezúzott ellenség hulláin keresztül hatoltak a sánczokra s esti öt órakor ott lengedezett a tricolor a vérrel tarkázott hómező fölött, az utolsó lövések villanásaitól meg-megszaggatott téleesti tájképben.....

Guyon lobogóját golyó vitte el. Veszteségünk 50 halott és ugyanannyi sebesült. Az ellenségé sokkal nagyobb volt s köztük Kiesewetter.

Midőn még javában folyt a küzdelem Guyon Szottfried ezredest azon mellékutra küldte, mely a Branyiszkó-Szepesváralja s a Siroka-Branyiszkó között levő föntakat összekapcsolja. Ha Deym ezt az ut elzárása előtt észre nem veszi s fejvesztett futással nem menekül Eperjes felé: seregével együtt menthetlenül odavesz.

Guyon a fényes diadal után kihuzta

zsebéből az előre megírt győzelmi jelentést, kitöltötte, a mit reggel üresen hagyott: az órát és az elesettek számát s elküldötte Görgeynek következő toldalékkal: „Nekem nincsenek katonáim, hanem hőseim; a 33. z. a. esodákat művelt s azért kérem méltóztassék a dicső zászlóaljnak, mig fenáll dupla lenungot adni.“

Ha ezt nem is, de annyit megtett Görgey, hogy egy havi dupla lenungot fizettetett ki a legénységnek örmestertől lefelé; ezenkívül a február 8-iki napi parancsban a zászlóaljat tündöklő és kövevendő példa gyanánt állította a hadsereg elé, zászlajára meg új szalagot tüzetett, melyre Görgey Arthurné sajátkezüleg limezte föl arany betűkkel:

„Branyiszkó február 5-ike 1849“.

A győzelem kivivásának földicsőségét Erdösi is a leginkább esongrádi fiukból álló 33. zászlóaljnak tulajdonítja, melynek jeles és bátor tisztjei közül felemlíti Földváry Béla, Gosztonyi József és Jelinek nevét. Önmagáról szerényen hallgat, de mindig nagy elismeréssel nyilatkozott róla maga Guyon. Igy p. Ecsedy Károly nagylónyai reformatus lelkész írja, hogy midőn a szegedi kivonulás alkalmával találkozott Erdősivel, a tábornok, mint tábori papját

azon megjegyzéssel mutatta be, hogy neki köszöni a branyiszkói győzelmet.

Erdösi a vörös fenyűfából készült keresztet a sirokai templomban tartott „Te Deum“ után ott hagyta emlékül, melyet az ottani pap később az iskolába helyezett el, hogy a gyerekek hazafiságot tanuljanak a fészület történetéből.⁶⁾

Ezen diadal Görgeynek utat tört Sárosba; lehetővé tette az egyesülést Klapkával és egyenes közlekedést nyitott Debreczennel. De még nagyobb volt — morális hatása, mert e csatában először arattak nagyobb győzelmet a magyarok s bennök megalapította azon önbizalmat, mely később annyira kitüntette honvédeinket.⁷⁾

A Magyar Hirlap különösen kiemeli a modort, melylyel Guyon az ő katonáit lelkesítette. A támadás előtt az Újházyvadászokhoz ezen rövid beszédet tartotta: *„Jäger itt, Jäger ott, előre dupla Löhnung, hátul kartács!“* —

A Közlöny február 12-iki rendkívüli száma röviden emlékszik meg e váratlan fegyverszerencséről, holott más csekélyebb fontosságú, mondhatni, csetepatékat leg-

---

⁶⁾ Tört. Lapok II. évf. 16. sz.

⁷⁾ Magyar Hirlap 1850. 99. sz.

kisebb részletekig leír. „Branyiszkónál — jelenti — ismét győztünk. Délután egy órától éjjelig tartott a csata. Huszonhárom hegyi s roppant erős állomásból verte ki vitéz seregünk az ellenséget. Kaptunk ágyukat és sok foglyot; az ellenség rendetlenül futott meg. Minden magyar honvéd egy hős volt. Az ágyuk ellen szurony-nyal rohantak. Nincs mentsége az ellenségnek, eltörültetik a földszinéről“.

Ugyanazon lap márczius 10-iki száma hozza, hogy Guyon Richard gróf, a nemzet halás jutalmául a katonai érdemjelek második osztályával diszittetik föl,⁶⁾ érdemei közt különösen kiemeli a branyiszkói szoros ostroma és bevétele alkalmával tanúsított oroszláni vitézségét.

Guyon egyike a magyar szabadságharcz legrokonszenvesebb tábornokainak s így méltó, hogy — közbevetőleg — legalább pár szóval róla is megemlékezzem.

---

⁶⁾ Ezen érdemrendet Kossuth alapította 3 osztálylyal, melynek ő volt nagymestere. Legmagasabb fokával Bem apót tüntette ki, midőn Erdélyt az osztrák-orosz sereg kezéből maroknyi hadával kiragadta. Halála után a török kormány a rendjelet visszaküldte Kossuthnak, ki azt 1877-ben a Háromszéki Muzeuumnak ajándékozta. Bem apón kívül csak Görgey kapta meg ezen I. oszt. kitüntetést, de visszautasította s ez jelenleg a Nemzeti Muzzeum régiségtárában látható.

Született Bathban, Anglia hirneves fürdőhelyén 1812-ben.

Ifju korában Dom Miguel ellen harczolt Portugalliában, majd 1832-ben osztrák szolgálatba lépett, melyet 1839-ben elhagyva, Komárom megyében telepedett le. 1848-ban az elsők között sietett fegyvert fogni új hazájának sárbatiprott jogaiért és végig küzdötte az egész szabadságharczot. 1849. aug. 15-én török földre menekült, hol mint Kursid pasa vállalt szolgálatot. Meghalt Konstantinápolyban 1856. okt. 12-én. Két fia a francia hadseregben szolgál. Szeplőtlen becsületesség, törhetlen hűség, rettenthetlen bátorság, ernyedetlen kitartás, de egyuttal kifogást és kiméletet nem ismerő szigor valának fő jellemvonásai és épp ez utóbbi nem egyszer tette szükségessé, hogy kedves tábori papja, ki tökéletes bizalmával dicsekedhetett, necsak lelkesítője és vigasztalója legyen a hadtestnek, hanem engesztelő bíróként is szerepeljen.

Erdösi a brauyiszközi diesteljes viadal után jelen volt még a kápolnai (febr. 26—27), nagy-sarlói (apr. 19), komáromi első (apr. 23), mossorini (júl. 16), a szőregi (aug. 5), a temesvári (aug. 9), és a lugosi csatáknál (aug. 15), mindenütt szeretettel ápolva, buzdítva, lelki vigaszszal ellátva az ütkö-

zetek szerencsétlen sebesültjeit s a hal-
dokló honvédeket.

A sarlói győzelem után Farmadon ta-
lálkozott Guyonnal, mint kinevezett komá-
romi várparancsnokkal. „Még ma — mondá
neki a parancsnok — Komáromban ebéde-
lek!“ „A viszontlátásra!“ volt rá a hős
pap felelete; s csakugyan mindketten külön
— életök kockáztatásával bejutottak a
várba.

A lugosi csata után Facséton látták
egymást utoljára: a hős tábornok és hozzá
méltó papja. Ott bucsuztak el egymástól
— örökre... Ez alkalommal Erdösi — mint
maga írja — a sokfelé oszló gondok
között összes jegyzeteit a meg-
haltak névkönyvével együtt a tá-
bornokiroda ládjájában felejtette.

A szabadságharc gyászos végét a
benne résztvett honfiak kegyetlen üldözése,
legjobbaink bebörtönzése, vérpadra hur-
colása követte.)

---

*) Csak néhányat említek föl Nyitra várme-
gyéből: Lehoczky János úrményi születésű, vág-
szerdahelyi kath. lelkész 5 évi várőrságra, Ne-
deczko József verbói sz. huszárfőhadnagy 12 évi
vf. Rudnay Jusztin divékujfalusi föld. 5 évi vf.
Baeszkafalvi Baeszkály Miklós néveri sz. hgy. m.
k. testőr 8 évi vf. vason; Sümej József szentői
sz. kapitány 14 évi vf. vason; Szokolczy Mihály

Az elsöböl busásan kijutott Erdösi-
nek is.

Mindenekelőtt eltiltották attól a név-
töl, mely minduntalan eszünkbe juttathatná
a magyar dicsőséget: mert bár a branyisz-
kói ütközetnél még Poleszni volt, de mire
az akkori viszonyok közt a diadal ismertté
lett, ő már Erdösi nevet viselt.

1849. aug. 25-én még e név alatt van
kiállítva Jósa Péter biharmegyei elnök és
kir. biztos által Váradolasziban kelt utle-
vele, „mely mellett a volt honvédseregnél
mint 9.¹⁰⁾ Hadtest tábori lelkész szolgált
Erdösi Imre, mintáú magáról a köteles té-
ritvényt kiadta, Biharmegyébe Debreczenbe,
mint állandó lakása helyére szabadon bo-
csáttatik és utasittatik.“ „Láttamozta Deb-
reczenben szept. 8-án 1849. Drevenyák
Ferencz Elnök és Királyi Biztos.“

Az ottani rektor tanusága szerint
márczius hóban már Debreczenben volt:
„Alulírott ezen levél erejénél fogva bizo-
nyitom, hogy Poleszni¹¹⁾ Imre atya, ke-

---

nagykrevistyei sz. kapitány löpor és golyó ált.
halálra (kegyelem útján 10 évi vf.), Fekete János
kismarjai sz. alezredes tiszti rangja s összes va-
gyonának elvesztése mellett löpor és golyó ált.
halálra (kegyelem útján 12 évi várfozságra) stb.

¹⁰⁾ Tévedésből 8-ik helyett.

¹¹⁾ Már ekkor eltiltották neki az Erdösi név
használatát.

gyesrendi áldozár a folyó év márczius havában Debreczenbe érkezett és a kegyesrend társházában volt, előmutatván a selmeczi ház főnökétől kapott elbocsátó levelet s elbeszélvén, mi módon kellett kényszerítve állomását elhagynia, egyttal kijelentette, hogy Debreczenben marad és többé nem akarja követni a fölkelőket. Utóbb mégis félvén, hogy azok, kik a legfőbb hatalmat jogtalanul bitorolják, mint lütelent üldözöbe vehetik, innen fölötte csüggedt kedélylyel — a merre sorsa vezérelni akarja — eltávozott.

Debreczen, november 2-án 1849.

Kardhordó Ambrus
kegyesrendi házfőnök.“

A levél egész tartalma, hangja elárulja intentióját. Különben elég a dátumra tekintetünk: alig egy hónappal kelt később a Tizenhármak vértanúságánál, tehát a kötél, löpor és golyó rémséges korszakában!

De már ezt megelőzőleg is találunk Erdösi esekély számú iratai között több okmányra, melyekből következtethetünk az iszonyu zaklatásokra, üldözésekre, miknek a hadbíróság részéről hónapokon keresztül ki volt téve. Ő maga már szeptember hónapban küldött egy védíratot a pozsonyi had-

biróságához, melyben elmondja, hogy mindig ellenállhatatlan vágy vonzotta a katonalelkészi pályára, s midőn Guyon említette, mily égető szüksége van egy katonái nyelvet is értő tábori papra s választása éppen ő rá esett, nem vonhatta ki magát a kényszerhelyzetből, de a politikai mozgalmaktól lehetőleg távol tartotta magát...

Ilyen a selmeczi házfőnöknek 1849. október 16-án kelt s más két rendtag (Zvolenszky Mihály és Jancsó József) által is aláírt levele. Ebben a házfőnök bizonyítja, hogy Guyon fölkelővezér kényszerítette Poleszni Imrét állomása elhagyására, s midőn minden mentegőzése hasztalan volt, végre azzal védekezett, mikép hivatalát és állomását csakis a rendfőnök engedélyével hagyhatja el. Azonban Pesttől el voltak szigetelve, erre gondolni sem lehetett. Guyon ismételten sürgette az elbocsátó levelet a házfőnöknel, ki végre összetett kezekkel kérte a vezért, ne kényszerítse őt olyan dologra, a mire feljogosítva nincs. Azonban Guyon erőszakkal fenyegetve kényszerítette az írásra s személyes jelenlétében kellett az elbocsátó levelet kiállítania.

Van végül az okmányok között egy, melyet a selmeczbányai magisztratus 1849.

november 5-én tartott tanácsüléséből s ennek meghagyásából állított ki Holessch Lajos városi főjegyző. E szerint Poleszni Imre több évi ottmüködése alatt, mint a helybeli kath. gymnasium rendes tanára a gondjaira bizott, ifjúságot nemesak az irodalomban, hanem a vallás-erkölcsi téren is szakszerűen s tapintatosan vezette, kiképezte. Magát úgy a nyilvános, mint magánéletben kifogástalanul viselte, szerény és nyájas föllépésével közszeretetet vivott ki magának, s midőn január hóban Guyon mint tábori lelkészt magával vitte, távozása általános sajnálatot keltett. Mindezeket az igazság érdekében a város pecsétjével is megerősítik.

Mindezek természetesen megmentése végett történtek, s tekintve a „bresciai tigris“ határt nem ismerő vérengzését, tekintetbe véve, hogy a legérdemesebb hazafiak élete fölött a durvaság, érzéketlenség, majd meg vakgyűlölet ült törvényt, tört pácztát, nagyon is megbocsáthatók, s mitsem vonhatnak le Erdősink érdemeiből. Különbén ezen okmányok sem menthették volna meg, ha Guyon magas családi összeköttetései s más protektorok közbenjárása nem segítenek rajta. Ez utóbbiak közt találjuk a ma is élő Goldbrunner Sándort,

Selmecz egykori polgármesterét. Most is dicsérettel emlékszik Erdősiről, hősi jelleméről, kit mint piaristát is nagyrabecsült. A szabadságharcz után levelezésben állt vele s mint főispáni helytartó tekintélyével és befolyásával egy ízben ki is mentette a hadbiróság előtt.

November elején Drevenyák utlevelével Pestre érkezett, hol a rendházban volt internálva december végeig. Végre megidéztek a gyászosemlékü új épületbe, de — mint maga mondá nekünk egy alkalommal -- a szó szoros értelmében kiutasították onnan s aztán többé nem is háborgatták. Ugy bántak el vele, mint a kit kénytelen-kelletlen önmaguknak kellett nyakukról leráznok.

December vége felé Nagy-Károlyba kapott áthelyezést, hol buzgó működését az iskola és szerzetesház csendes falai között az ifjuság nevelése és oktatása körül ismét megkezdhette. Ugyanott kapta meg a hadbiróság fölümentő ítéletét 1850. június 15-én.

Ezentul rendkívüli és nehéz viszonyok közt oly fogékony és áldozatkész lelkét, annyira kipróbált munkaerejét kizárólag a tanítás és a rend közjáva érdekében érvényesítette. 1850, 51. tanévben Temesvárott

találjuk, honnan egyévi működés után a kolozsvári s innen két év múlva a nyitrai gymnasiumhoz helyeztetett át.

Szaktárgyai voltak a latin, görög, magyar s német nyelv és irodalom s azokat annyi buzgalommal, oly sikerrel adta elő, mely még inkább növelte a nevének már eddig kivívott tiszteletet és közbecsülést.

Erről tanuskodik a felsőbb tanhatóság elismerése, melyet a rendfőnöktől e sorok kíséretében kapott meg: „A felsőbb tanhatóság Tisztelendő Atyaságodnak az ifjuság oktatása körül kifejtett díszéretes működéséért elismerését nyilvánította. Midőn ezen elismerést kiváló lelki megnyugvással kezeihez juttatom, a további jutalmak elnyerésére erőt és kedvet kívánok az Istentől.

Pesten, 1856. október 31.

Tisztelendő Atyaságodnak
őszinte szeretettel híve

Nagy Péter
rendfőnök.“

Nyitrára helyeztetésével ugyan teljessült régi vágya, de már az 1857/8. tanévben újra bucsút kellett mondania kedves szülővárosának. Vácra az újoncznövédek másodmesterévé léptették elő s ő bár

mily lelki örömmel oktatta is szeretett szülőhelye ifjuságát, az engedelmesség fogadalmánál fogva köteles készséggel, teljes odaadással hajolt meg a rendkormány intézkedése előtt.

Négy év múlva a szerzet egyik legelső házának, a kecskemétinek vezetése nehezedett munkabíró vállaira. Őszinte jóakarát, mindent körültekintő gondosság, példaadó béketűrés, fáradhatlan munkásság, a társas életben kifogyhatlan jó kedély, a közügy, de kivált a város érdekei iránt soha nem szünő meleg érdeklődés jellemzik. A branyiszkói pap, a piarista rektor csakhamar Kecskemét összes polgársága előtt a legismertebb, legnépszerűbb alakká, szóval közkedveltségivé lett.

Polgártársainak szeretetét legvilágosabban bizonyítja ama körülmény, hogy a Fektor József prépost után megüresedett városi plébániára őt szemelte ki a közbizalom, s ekkor a város előkelőségéből alakult küldöttségnek valóban jellemző s ritka önzetlenségről tanuskodó választ adott.

Ő — ugymond — a tanári pályára szentelte életét s úgy járna a lelkészkedés terén, mint a hal a szárazon, csak kioldás volna az rá nézve, nem levén elememtuma. Aztán a mit a hazáért tett, azzal

csak tartozó kötelességét teljesítette, melyért jutalmat nem vár, de nem is fogad el, mert akkor elveszne öntudatának érdeme, hogy azt eszelekedte.

Épügy köszönettel háritotta el magától Peitler Antal váczi püspök ajánlatát is, midőn egyházmegyéje kötelékébe akarta fölvenni. Főpásztorának kiváló jóindulatáról, tanuskodik azon levél is, melyet kormánytanácsossá történt kineveztetése alkalmából intézett hozzá: „Midőn a t. rend kormányának — írja többi közt — ezen igen bölcs áthelyezéséhez őszinte szívből szerencsét kívánok és főtisztelendőségded ama kitünő előnyökért, melyek tisztének dicséretes betöltéséből nemesak a t. rendre, hanem saját egyházmegyémmre is bőven háromoltak, szívélyes köszönetet mondok, egyuttal egyházmegyémet továbbra is Főtisztelendőségded becses jóakaratóba ajánlom“ ...

A kecskeméti társház tekintélyes gazdaságának műveltetése nem esekély mértékben vette igénybe idejét, tevékenységét; ereje, munkakedve azonban soha nem laukadott, s midőn a tanyáról este elesigázottan hazaért, legkésőbbén tört nyugalomra s a kora hajnal már a ház ügyei körül szorgoskodva találta. Egyszerű találja alatt melegen érző szív dobogott,

melynek legnagyobb örömet szerzett, ha másokkal szivességet tehetett, s ártani senkinek nem tudott.

A rendtagok közt a kölcsönös becsülést, testvéries összetartást fentartani s ápolni egyik legfőbb feladatának ismerte s mindezért legbecsesebb jutalmul rendtársainak viszontszeretetével, baráti ragaszkodásával méltán dicsekedhetett.

Katonai nyersségét époly híven megörizte, mint szívének egyenes őszinteségét.

Az előbbinek különösen hasznát vette a gazdaság nagyszámu matyó cselédségével szemben, mely nem egyszer keserves próbára tette még az ő hosszú professzorokodás által megkövesedett türelmét is. Az a sok fáradság, herce-hurcza, csörölés, pörpatvarkodás korántsem viselte meg hatalmas szervezetét, sőt javára vált testi egészségének, fokozta életerejét. Miként nagy viharok után, csak derültebb az ég, ő is még vidámabbá lett, ha jól kimérgelődte magát.

Szókimondó volt, mint akár Szeged Kremingerje, avagy Vácz hírneves Argentije, s a branyiszkói nimbus után ez volt másik főoka nagy népszerűségének. Ha mint növendékek beállítottunk hozzá egy-egy kis előlegért, mindig olyanformán érez-

tük magunkat, mint valami delinquens a vizsgáló bíró előtt.

Onnan a magas pulpitus mellől fordult a belépő felé máskülönbben rokonszenves, de ilyenkor rendesen komor ránczokba szedett arczával. Pedig tudtuk, hogy nem haragszik ránk, sőt szeret, nagyon szeret bennünket. Bismarck-féle tekintet villant ki szemüvege alól s megkezdődött a vallatás:

„In aeternum! „Mit akarsz? Persze pénz kell!?”

Ugy ismert bennünket, mint akár Hansen az ő engedelmes mediumait!

„Igenis, Főtisztelendő ur — volt a félénk válasz -- néhány krajezárna volna szükségem.”

„Aztán mennyire?”

„Öt forintra!” -- hangzott még gyöngében.

„Annyit nem kapsz, mert már kivétel emyit s az év végén nem lesz egy tisztességes kabátod, a miben otthon megjelenhetnél“ ...

Egy alkalommal azt hoztam fel indokul, hogy levétném magamat, mert szüleim nagyon szeretnék látni az arcképemet.

„Majd pár hónap múlva ugyis haza-

mégy, eloget gyönyörködhetnek benned“
— volt a végleg elutasító válasz.

Nagyon szerette a tréfát akárcsak a boldogult primás, és ha talpraesett volt, megbocsátotta még olyan magamfajta subditusnak is. Poruch kollegánk nemcsak legjelesebb tanuló volt, hanem a kópéságban is ritkította párját. Egyik nap beállt a rektorhoz, ki végig nézvén rajta, irgalmatlanul lehordja lábbelijének tisztátlan minemősége miatt.

Tóni barátunknak felcsillogott a két fekete szeme e mosdatás alatt.

„No hát miért jöttél?“ — kérdi végre Erdösi.

„Öt forintot kérek“ — volt a válasz.

„Aztán mire kell neked az a nagy pénz? — hangzik valamivel engesztelékenyebb hangon.

Tóni phlegmaticce rámutat a két lábára s egész komoly arcczal azt felelte:

„Subiczkra!“ ...

Sohasem felejttem azt a percet, midőn a noviciatus után bemutatkoztam nála, mint új rektoromnál. Nевem hallatára összehuzta dus szömöldökét és stentori hangon, mint egykor a branyiszkói hívekre, rám rivallt: „Hát bolonddá akartok engem

tenni? Vagy miféle nációból kerültetek ide?!“

Ártatlannak éreztem magamat, mégis rémülten hátráltam meg a martiális alak előtt.

„Főtisztelendő ur — hebegém — engem a szerzetesi kötelesség vezérelt ide. A szülői háznál oltották belém a feljebbvalóim iránt tartozó tiszteletet s épp azért, mert ez ellen nem vétettem, képtelen vagyok átlátni szavainak értelmét.“

Erre szétsimultak arcának haragos redői s szelidebben mondá:

„De hát látod, mikor itt most egymásután jelentkeztek: Szkladányi, Laczkányi, Lovcsányi, azután: Fischer, Valthér, Brenner, Haszlinger, Lichtenegger, Marecker, s végre te bemutatód magadat, mint: Alleker!...“

Bizony kérem nem csoda, ha ilyen desperatus módon összeválogatott nevek hallatára nála is elszakadt a türelmfonál s végre is azt találta hinni, hogy az egy-szeri Kedd, Szerda. Csütörtök... mintájára mutatkoznak be neki valami gonoszlelkű alattvalók.

Egy másik feledhetlen jelenet volt az, midőn egész váratlanul összehívatta a „venerabile studium“-ot, s váltig tópelőd-

tünk, bár eredmény nélkül, ezen szokatlan összehívás oka, célja fölött. Végre megjelent közöttünk. Várakozásteljesen függtek mindnyájunk szemei izgatottságtól kipirult arcvonásain.

„Fiuk — rezgett át a termen szív-
mélyig ható erőteljes hangja — az a ke-
leti fürgeteg, mely 1849-ben elsöpörni se-
gítette hazánk szabadságát, függetlenségét,
hír szerint, ismét fenyeget bennünket. Ha
ez bekövetkezik, szent meggyőződéssel hi-
szem, hogy méltók lesztek a ma-
gyar névre!”

Mintha villámáram futott volna át rajtunk, úgy rándultak meg izmaink, egészen ismeretlen érzés kergette arcunkba a vért s látva felvillogó tekinteteinket, föllelkesült arczeccsal s eme szívgyulasztó szavakkal távozott körünkből:

„Ha jön, el nem maradok tőletek, én magam foglak vezetni benneteket!”

Ilyen volt a branyiszkói hőspap két évtizeddel a „nagy napok” után!...

Tizennyolcz esztendeig vezette laukadatlan buzgalommal a kecskeméti társház ügyeit. Sokszoros és többoldalu érdemei a rendkormány részéről sem maradhattak

méltánylás nélkül, mely 1867-ben tiszteleti kormánysegéd czimmel tüntette ki.

Ugyanezen év marczius 23-án nyújtotta be folyamodványát a m. kir. belügy-miniszteriumhoz, hogy az Erdösi nevet ismét fölvehesse. „Későbbi szomorú idők — írja kérvényében — megfosztattak e név használatától és születési nevemre utasítottak vissza.

A kedvezően alakult viszonyok között tartózkodás nélkül bevallhatom, hogy mint „Erdösi“ élveztem hivatásom legmagasztosabb feladatának hívéséges teljesítéséből — a hadfiak sikeres gyámolításából — származott jutalmat: a „közeli ismerést“ — s annál fogva édes köteléke az a multnak, melylyel ezen névhez jelenleg is csatolva vagyok...“

Kérvényére 1867. október 13-án kapta meg az engedélyt Szilágy József államtitkár aláírásával.

1878-ban mint valóságos kormánytanácsost Budapestre a rendi kormányba választották be, hol mint a rend levéltárának őre, a fiatalok katonai ügyeinek vezetője, 1883-tól pedig a gyárutczai bérház gondozója szerzett újabb babérokot eddigi érdemkoszorujához. Időközben egy évig (1880, 81) a budapesti társház főnöki tisztét is viselte.

A szerénység képezte egyik legszebb vonását jellemének. Azért midőn az Ország-Világ 1884-ben, s ugyanakkor a Hazánk is közölte életrajzát, némi nehezteléssel említé a nála járt orosházai lelkeseknek hogy e cikkekkkel egészen megzavarta őt katonás napirendjében, mert ha kimegy a váczai-utczára, Fedves sétahelyére, mindenki rámutat: „Ez a híres branyiszkói pap!“ Sokan köszöntgetik, a kik eddig észre sem vették s ezzel majd kiűzik régi kedvencz sétahelyéről.

„Azonban — tevé hozzá — tudva azt, hogy nem rosszakaratból, hanem szeretetből közölted ezeket, nemhogy haragudnám rád, hanem azt mondóm: „Isten áldjon meg érte!“

Ez évben súlyos betegség támadta meg, melyen erőteljes, edzett testi szervezete ugyan diadalmaskodott, de mégis észrevehető nyomokat hagyott maga után.

1888-ban lemondott kormány-tanácsosi állásáról, s mint tiszteleti kormánysegéd és házi lelkiatya — saját kívánságára — szülővárosába kapott áthelyezést.

A gyöngéd szeretet, melylyel körülöleltük, a tiszteletteljes ragaszkodás és figyelem, melyet lépten-nyomon tapasztalt, láthatólag jólesett szívének s felvidító ha-

tást gyakoroltak kedélyére. Azonban ismét megjelent az a branyiszkóinál is veszedelmesebb ellensége, melyet fegyverrel sem lehetett elkergetni, mert alattomban intézte támadását: ez a halál. Nyitra vármegye Balassája, Nagy József s öreg barátja Argenti Döme hasztalan küzdöttek megmentésén és 1890. február hó 9-én elragadta karjaink közül a magyar piaristák büszkeségét!...

Egyike szállt vele sirba ama keveseknek, kiknek elég erejük volt az életfeláldozásig szeretni a hazát, ki e lángoló szeretet hatása alatt minden egyéni érdeket háttérbe szorítani tudott...

És most dicsőült Atyánk, mintán nemes szived, gyémántjellemed, önfeláldozó honszereteted, halálmegvető bátorságod iránt szeretet -- s kegyeletadónknak legalább parányát leróttuk: kérünk, ne forduljon el tőlünk soha se szellemed! A te magasztos példád legyen mindenkor vezérlő csillagunk a veszély és balszerencse idején!...

De nem! Nem lesz erre szükség! Hiszen te ott állsz -- mint a legméltóbbak egyike -- a Magyarok-Istenének zsámolyánál; támogatni fogod itt hagyott nemzeted millióinak esdő kérelmét, imaszerű fohászát:

„Szánd meg Isten a magyart.
Kit vészek hányának,
Nynjts feléje védőkart
Tengerén kinjának.
Balsors kit már régen tép
Hozz rá vig esztendőt;
M megbünhődte már e nép
A multat s jövődöt!“....

Mellékletül közöljük a rendező-bizottság felhívását.

„F E L H Í V Á S A HAZAFIAS KÖZÖNSÉGHEZ!

A „branyiszkói pap“ szülőháza jellelmül áll!

A hős, — ki Branyiszkó magaslatára feszülettel kezében vezette rettenthetlen bátorsággal a maroknyi magyar vitézt a legdicsőbb diadalra, — ki Isten nevével rohant a harezbá: *a szabad hazáért* — ki maga írta be a magyar történelemnek legragyogóbb lapját, — a nemzet szívében él és élni fog, a míg csak egy magyar van a földön!

De a nemzet tartozik azzal önmagá-

nak, hogy emléket emeljen Neki a hősök hősenek, nehogy a halátlanság szégyenteljes bélyegét kelljen magán viselnie az utókor előtt, — tartozunk vele mi a kis idők részesei — a Nagyoknak, nehogy a századok viharja nyomtalanul elsöpörje a helyet, a mely a hazának hőst adott, s a hol a hős az anyai kebelről szívta magába a hazának lángoló szeretetét!

Nyitra városában lelkes mozgalom indult meg az iránt, hogy *Erdősi Imrénék*, a hős piaristának szülőházát már az ez év *márcziusának Idusán* diszes emléktábla jelölje.

Ámde az e célra alakult bizottság oly fénynyel s a hőshöz méltó alakban óhajtja az emléket létesíteni, hogy az előzetes költségvetés szerint — erre szükséges összeget, nem tudja saját kebelében előteremteni, s a nemzethez fordul, melynek nagy fia volt, — és mert illő, hogy az egész magyar nemzet kivegye részét a haza hős fiának ünnepeltetéséből, s a magyar haza minden egyes tagja lerólhassa a kegyelet adóját a — „branyiszkói hőspap” iránt.

Hozzátok! fordulunk, kiknek megadatott: érezniök a hazáért, lelkesedniök nagyjaiért!!

Tegyétek le filléreteket mindannyian

a szent célra, mert a ki a haza hőseit
tiszteli, azokban a hazát tiszteli meg!!

Vajjon ki fogna elmaradni??!!

Nyitrán, 1894. év február hava.

Hazafias üdvözléttel

Mérey Lajos, Benkeő László,

a bizottság elnökei.

Dingha Béla,

a bizottság jegyzője.

**Dr. Acsay Antal, Herverth János, Juhász
Sándor, Kalavszky Zsiga, Kenézy Csatár,
Meskó Pál, dr. Sztránszky Izor, Vitál Gábor,**

a bizottság tagjai."

Az emléktábla.

E felhívás nem hangzott el pusztába
kiáltó szóként. Egyesek úgy, mint testü-
letek körében lelkes viszhangra talált, s
így a bizottság fáradozásait fényes siker
koronázta.

A Csehországból megrendelt emlék-
tábla gyönyörű fekete svédgránit, 150 cm.
magas és 80 cm. széles.

A két distichont Kenézy Csatar p. ü. titkár, jeles postánk készítette, a technologiai díszes kivitel Fellner Jakab jónevű köfaragónk érdeme. Alakja ez:

ITT SZÜLETETT 1814. NOV. 4.

ERDŐSI IMRE

A BRANYISZKÓI HŐS PAP.

—***—

ZRIADALMA KÖZÖTT LEGELŐL
JÁRT Ő A KERESZTTEL,
HŐSI NEVÉNÉL, Ó HONFI!
EMELJ KALAPOT.
SZOLGÁLT ISTENNEK, S CSATASIKON
KÜZDVE HONÁNAK;
MEGKOSZORUZTA NEVÉT HÁLA
S IGAZ KEGYELET.

1894. MÁRCZIUS 15.

Erdősi.

— *Pályadíjjal koszorúzott óla.* —

Irtta: Dingha Béla.

....„Előre!“ .... És megdördül az ágyú,
Ezer golyó süvölt a légen át —
Maroknyi honvéd — tépett zászlajával
Csüggedve hallja a vezér szavát....
...„Előre! Fel!“... Hajh! tenger sok az ellen
Minek a harc. hol biztos a halál?
Harcolni?! ott, hol szemben gyermekekkel
Harczedzett *szolgahad* ezerje áll?...

...„Előre! Fel!“... „Az Úr — a vezérünk,
Jézus keresztje diadabra visz,
Fiúk utánam! a *szabad hazáért*
Előre! a ki egy Istenbe' hisz....“
— S elől viszi a Megváltó keresztjét
S rohan a kis had, mint hőszerzeteg
Kivívni diadalt, szerezni babért,
Vagy a hazáért *küzdve* halni meg...

....S Branyiszkó ormán győzött a kereszt.
A gögös ellen gyáván megszalad,
De minden ajk a *Te* neveddel telve
Csodás nagyság! Hős „branyiszkói pap“!
Apák mesélnek *Rólad* nuokáknak,
S dicső hied ajakról ajkra száll,
Arcunkba láng gyul, szívünk jobban lüktet
Nevedet hallva — *Örök Ideál!*

A férfi hős lesz nagy tettekre kész —
Kitágul melle, izma megfeszül,
Megtölti lelkét édes, kéjes érzet
S kábultabb lesz nagyságod fényítül.
A nő megbámul néma kegyelettel
Varázs ragadja dobogó szívét
S eltelve büszkeséggel megtanítja:
Neveld gügyögni — kisdéd gyermekét

És ha megszáll a csüggedés megint --
A fényes nappalt az új váltja fel,
Ha a gyűlölet átka ránk borul majd
S újból elfásul minden jobb kebel,
Zarándokolva oda járunk akkor,
A hol hálánk *oltart* emelt *Neked*,
Hol az oltáron Veszta-lánggal ég, a
Rajongó, büszke *hazaszeretet*.

Ébredj... ébredj!... Te legendás Alak!
Hagyd el akkor sírodnak éjjelét
Ihlesd még egyszer ajkadnak szavával
Ihlesd meg újra mindnyájunk szívét...
Ragadd meg akkor újra a keresztet
— És mi leküzdjük ismét a vihart —
Rohanj előre! Isten szent nevével,
S vezesd „*új Branjiskóra*” a — magyart!

Erdősi.

(Emléktáblája leleplezési ünnepén.)

-- *Dicsérettel küntetelt pályamű.* --

Irtta: **Kenézy Csatár.**

Hol vegyem a szókat, hol vegyem a hangot.
Midőn nagy időkről ajakam regél? --
És ha ide állna Tyrtéusz, a dalnok,
Ő is csak zokogna a múlt fényinél.

Nincs olyan eset, szív, mely visszatükrözze
A szabadság-harcot, híven, ragyogón...
Mezei virágból koszorút köt össze,
Ezt teheti csak -- a gyöngye epigón.

Hogy koszorúm nyerjen valami kis éket:
Harmatozó köny lesz minden levelén,
Gyöngye az örömnök, a lelkesedésnek,
A mely itt fogamzott szívem közepén...

Milyen föld ez a föld? Magyarok hazája!
Melynek vértől ázott minden porszeme...
Szabadságot lehel az ég is reája,
És hősnek születik minden gyermeke.

Hazát, szabadságot elorozni tőlünk.
Ki meri, ki tudja? Hol a vakmerő? --
Harczrahívó ágyú bűgő szava dördül.
Itt van az ellen már, büszkén tör elő.

Száguldó paripák, pusztítva tiporják
A haza szent földjét. Ősök porait.
Feljajdul a nemzet, fölemeli jobbját:
Álljon ki a síkra mind, ki magyar itt!

S teremnek a földből szép ifju leventék,
 Karjuk: aczélos: a szívük: csupa láng,
 Az anyai keblet még el sem feledték,
 Már tűzbe rohamak, nem félve halált.

„Honvédek előre! honvédek utánnam!“
 Kivonva a kardot, kiált a vezér,
 Miként a titánok, a mese-világban,
 Küzdenek, míg bennük forr egy cseppnyi vér.

Melyik volt nagyobb hős, melyik a vitézebb?
 Nem tudom, nem lehet azt megmondani,
 De tudom: egy se volt Ő nála merészebb,
 Kinek most emlékét jövünk áldani...

Hófedte hegyoldal... fent a magas csúcson
 Tüzel az ellenség, Lent a magyarok,
 „Honvédek! rajta fel, -- vezényel hős Guyon, —
 Ma még egy diadalt látni akarok.“

Hófedte hegyoldal... A golyózápor hull...
 Rakásra dőlnek a hős daliák...
 A diadal kétes, a koczka már fordúl;
 Csak nehezen tartja Guyon csapatát...

Akkor elötör, -- mint bús-haragos felleg, --
 Átszellemült arcezel, egy hősi alak:
 Kezébe fészület: „Fiaim, csak feljebb,
 Jőjjetek utánnam!“ s előre halad.

Mily kép, mily dieső kép! Branyiszko tetején,
 Vérvörös színt hintve, áldoz le a nap...
 Glória fény ragyog egy hős alak fején;
 Ki e hős? Erdősi, a tábori pap.

Ösmerétek, úgy-e? Itt lakott közöttünk
Ez a szelid lelkű, hatalmas öreg.
Bölesője itt ringott, a hol most fölöttünk
Emlékét a márvány örökíti meg.

Bölesője itt ringott... most is itt nyugosznak
A „branyiszkói pap“ szentelt hamvai...
Egy-két ibolyáját a kelő tavasznak,
Tegyük a sírjára, Nyitra fiai!...

Branyiszkó hőse.

(Emléktáblájának leleplezésére.)

.. *Dicsérettel kitüntetett pályamű.* ..

Irta: **Kubányi Béla.**

Dicső apáknak hálás nemzedéke
Hová egy ország hódolatra jött,
S melyen, ha átlépsz, álmittal lépj be,
Előtted im' az áldott, szent küszöb,
Szabadság napja! itt a templomod,
Itt ringaták a hőst, vitéz papot.

Az ifjú szerzetest hő szíve vágva:
Meghalni érted, üldözött anyánk,
Nagy tetre készen akkoron találta,
Midőn mindannyian egyek valánk,
Egyek, kik érted küzdtek, szép hazám,
S kik érted hulltak el a nagy csatán.

A múzsák csarnokából hadba szálla
A lelkes ifjú s Isten övele.
A hol a vész, ott ember kell a gátra,
S Ő ott volt. Száz halál se küzdte le.
„Előre!“ -- dörgé -- „Rajta, jó fiúk!“
„Elöttetek a győzedelmi út.“

És mintha látnám hogy' nyomúl előre
A csüggedő, de elszánt kis csapat,
Szuronyt szegezve, föl a hegytetőre,
Míg lenn, a völgyben, ágyúk hangzauak.
És látom mint repül a szent kereszt...
Branyiszkó hőse! Te, te tetted ezt.

A hír sugára ifjan fénybe vonta
Hazáért lánggal égő szivedet.
Terólad vészen példát majd e honba',
Ki hőssé vágy' nevelni gyermeket.
Ki Istenért, hazáért élt s hala:
Ma már egy nemzet halhatatlana.

Igaz magyar nép, ki ma ünnepelni
Ide jöttél, óh áldd meg e lakot!
Mutasd meg: szíved' hála lelkesíti.
Midőn kibontott zászlód fenlobog.
Midőn megérzed, hogy távol és közel:
Erdősi szellemárnya átölel.

Az
emléktáblára befolyt adományok

1894. márczius 10-ig bezárólag.

Thuróczy Vilmosné 5 frt.

Beke Károlyné 1 frt.

Dr. Csippék Sándor kanonok 10 frt.

Meskó Pál 1 drb 10 frankos arany.

Pongrácz Kálmán gyűjtése: Pongrácz Kálmán
3 frt, Pongrácz Géza 2 frt.

Nyitrai Kereskedelmi és Hitelintézet 10 frt.

Nyitravárosa mint jogi testület 10 frt.

Prónay István törvysz. bíró 1 frt.

Rákóczy József k. tszéki bíró 2 frt.

Dombay Hugó ügyvéd Nyitrán 1 frt.

Nyitrai Népbank gyűjtése: Nyitrai Népbank
10 frt, Freiszberger Győző, Kováts József, dr. Pach-
ner Antal, Gisser Gyula, Held Viktor, Guttvil Adolf,
Paschek Viktor, Rasskó Timót, Babóthy Márton, dr.
Langer, Engol 1—1 frt, összesen 21 frt.

Juhász Vince nyitrai kir. járásbíró gyűjtése:
Juhász Vince 2 frt, Palásthy Vilmos 1 frt összesen
3 frt.

Juhász Árpád gyűjtése: a nyitrai főgymnasiunai
ifjuság 13 frt 35 kr.

Koromzsay Géza gyűjtése: P. N. 1 frt, T. 30 kr.,
Faschler Ferencz 1 frt, összesen 2 frt 30 kr.

A Nyitrai megyei Közlöny útján dr. Balogh
Dezső Tisza-Alpár 1 frt.

Dingha Béla gyűjtése: Dr. Frank Károly 1
frt, Egy fogadási tétel 1 frt 50 kr., dr. Jelinek
Miksa, dr. Kostenszky Géza, N. N. 1—1 frt, N. N.
50 kr. összesen 6 frt.

Vital Gábor gyűjtése: Vital Gábor 1 frt, dr.

Steinhöfer Gyula 50 kr., Bihary Góza 1 frt, Kubinyi Rafael 50 kr., összesen 3 frt.

A nyitrai kath. egylet gyűjtése: Vágner József 5 frt, dr. Dudek János, Simkó Antal, Belák József, Kútvaszer István, Kmetyko Pál, 1—1 frt, Durdik Alajos 2 frt, Jozsits Gyula, Horváth József, Jeszenszky Alajos 1—1 frt, összesen 15 frt.

Katona György kanonok gyűjtése: Balogh Antal, Katona György, Malatinszky József 1—1 forint, összesen 3 frt.

Kenézy Csatár gyűjtése: Magyary Miklós 2 frt, Kenézy Csatár 1 frt, Fauszt Elek 1 frt, Piacsek Edo 1 frt, Névény Sándor 1 frt, Dokupil Gusztáv 1 frt, Frank Adolf, Balogh Imre, Mlakker Endre, Prindl Kálmán 50—50 kr., Bubicz Károly 2 frt, Arthold Emil, Filo Henrik, Ötvös Ödön 50—50 kr., dr. Kósa József, Tagányi Nándor 1—1 frt, Joó Endre 50 kr., Paulovics 20 kr., Ammer József 50 kr., Popelka János 1 frt, Bachó Imre, Ney Ferencz 50—50 kr., dr. Szulyovszky D-z-ö 1 frt, dr. Szálé Lajos 50 kr., N. N., N. N., N. N. 30—30 kr., összesen 20 frt 10 kr.

Juhász Sándor gyűjtése: Juhász Sándor 5 frt, Markovics János 3 frt, Rozenczveig Mór 2 frt, dr. Weisz Jakab 2 frt, dr. Kürth Dávid, Ocskay László, Felsner Jonás, dr. Janits Imre 1—1 frt, Tojfalussy Jenő, Huszár István, Markhót Gyula 2—2 frt, dr. Biringer Ferencz, Barna Mór, dr. Muncs Lajos, Deák János 1—1 frt, összesen 26 frt.

Alleker Lajos gyűjtése: Dr. Acsay Antal 5 forint, Alleker Lajos 2 forint, Cseh Lajos 1 forint, Endrődy Gyula 1 frt, Ferenczy József 2 frt, Fodor Sándor 50 kr., Horvát Sándor 5 frt, dr. Lévy Ede 50 kr., Pintér Pál, Polák János, Richter László, Ruzsel Károly, Vass Károly 1—1 frt, Váry Gollért 3 frt, összesen 25 frt.

Nyitrai Takarékpénztár gyűjtése: Brezányi János, Zerdahelyi Adolf, dr. Lakits István, Mész Sándor, Vieszt Gyula, Bohunka Géza, Stein Ferencz, Mercader Ede, Sándor Pál, Streihamer Antal, dr. Guttvil Pál, Jánoska János, Willhelms Emil, Deák Jenő, Palkó Irma, Herverth Antal, Herverth János, Herverth Dénes, Lósy Géza, ifj. Nikl Mihály, Rampacher Rezső, Merkader Antal, Csernyák Rezső, Hevera János, Skoluda Lajos, Szmidá Kálmán, Pechata Lajos, Frankl Zsigmond, Motesiczky Pál, Kirnbauer Nándor, Drahanovszky Gyula, Pach Mór, Flach Ferencz, Mészner N. Porubszky János, Kottesovszky Alajos, Nagy István, dr. Csepreghy Vilmos, dr. Egressy Sándor, S. V., N. N., 1—1 frt, Klapotek Ferencz, Kondor S. Nemák Ferencz, Bokros Imre 50—50 kr. összesen 58 frt.

Mix Ferenc nyitrai postafőnök gyűjtése: Mix Ferenc 1 frt, Goldstücker Kálmán, Okolicsányi Lipót, Mittuch Kálmán 50—50 kr. összesen 2 frt 50 kr.

Pazsiczky József gyűjtése: Pazsiczky József, Kozmovszky Ödön, Sinkovics Károly, Géczy József, Eodrödy György 1—1 forint, Zalka Armin, Simonovánzky György, Ottó Árpád 50—50 kr. összesen 6 frt 50 kr.

Hirn Lajos igazgató gyűjtése Halasy Béla 1 frt, Bonetta Clementin 50 kr., Bálint László 50 kr., Schwach Karola 1 frt, Steiner Jakab 50 kr., Zsigmond Antal 50 kr., Hirn Lajos 1 frt összesen 5 frt.

Dr. Sztránszky Izidor gyűjtése: dr. Róth Sándor 1 frt, Klobusiczky Károly, N. N. 50—50 kr., Rieszner Károly, Rudnay Sándor, Lőrinczy Gyula 1—1 frt, Sztránszky Izidor 3 frt, összesen 8 frt.

Érsekújvári Népbank 3 frt.

Érsekújvári takarékpénztár 15 frt.

Kodolányi Antal Budapest 2 frt.

- Kilési Biasini Domonkos 5 frt.
Boros Sándor Debreczen 1 frt.
Lehoczky József Orosháza 2 frt.
Cselka Nándor papnö. igazgató Bpest 1 frt.
Polónyi Pál kataszteri mérnök gyűjtése 6 frt.
König Vilmos garamújfalusi esp.-plébános 2 frt.
Kiss József kecskeméti Miklóstelepi tanító 50 kr.
Emödy József birtokos 2 frt.
Lelkes Zsigmond rippényi birtokos 2 frt.
Zólogy Ferenc érsökújvári nyug. tanító 3 frt.
Tóth Pál gymnasiumi tanár Kis-Szeben 2 frt.
Zimányi-család Budapest, 10 frt.
Gróf Erdödy Imre Galgóc 10 frt.
Bodó Péter Galgóc 1 frt.
Fehér Ipoly pannonhalmi főapát 5 frt.
Seyfert Ede Bpest Zöldfa-utca 11. 5 frt.
Mészáros József füzesgyarmati ref. lelkész 1 frt.
Kántor Lajos nagy-téri lakos 1 frt.
N. N. Ung megyéből 1 frt.
Aranyossy József tábori lelk. Hercegovina 5 frt.
A budapesti kegyes tanítórend főnöksége 10 frt.
Kecskeméti k.-r. tanári kar gyűjtése 6 frt 55 kr.
Kovács József lóvai főgimn. tanár gyűjtése:
Dr. T. Gy., Kroll Rudolf, Kovács József 50-50 kr.,
összesen 1 frt 50 kr.
Bárány Sándor (Monor) gyűjtése: Bárány
Sándor, Gröber Mihály, Bambamlak 50-50 kr., Varró
E. 30 kr., Klein Márton, Jubász Miklós, Schwarzcz,
Kaldonecker 20-20 kr.
Pintér Elek tatai kegy.-r. házfőnök gyűjtése 7 frt.
Hám József nagy-károlyi főgymnasiumi igaz-
gató gyűjtése: a nagy-károlyi társház 3 frt, Palczor
Ernö házfőnök 2 frt, Vanko József házi lelki atya
1 frt, Timár Péter tanár 50 kr., Novák Béla tanár
1 frt, Rozmanis Timót tanár 50 kr., Holczinger Imre

tanár 1 frt, Jakab Gyula tanár 50 kr., Boros Antal tanár 50 kr., Majoros Endre tanár 1 frt, Harkay István tanár 1 frt, Csóti Mark tanár 50 kr., Mondik Pál tanár 1 frt, főgimnázium 2 frt, Ilám József igazgató 2 frt 50 kr., Friedl János mészáros 3 frt, összesen 21 frt.

Farkas László nagy-kanizsai főgimn. igazgató gyűjtése: Farkas László 3 frt, Sárgay Antal 1 frt, Obelcz József 1 frt, Haaz János 50 kr., Kozár Ferencz, Vörös Mátyás, Poór János, Dékay Lajos, Kalcsok Leo, Vittko József, Glass Ferencz 50-50 kr., dr. Ernyey István 1 frt, összesen 10 frt.

Lelley János ivánkai jegyző gyűjtése: Somlay Boldizsár 50 kr., Kutvaszer Imre 30 kr. L. Gy. 1 frt, Fekete Károly 20 kr., összesen 2 frt.

Pfeiffer gyűjtése Temesvárról Pfeiffer 1 frt, Fűredi 1 frt, Véber 1 frt, összesen 3 frt.

Dömötör Sándor kecskeméti közjegyző gyűjtése: Zimai Károly 1 frt, Dömötör Sándor 4 frt, összesen 5 frt.

Panek Ödön selmeczbányai házfőnök gyűjtése: kegyesrendi ház 2 frt, Panek házfőnök 2 frt, Nagy József k.-r. tanár 1 frt, Rady József k.-r. tanár, 1 frt, Szabó János k.-r. tanár 1 frt, Tökés Ferencz k.-r. tanár 1 frt, Vojlán Mátyás gymn. tanár 1 frt, Szaratorisz Ferencz gymn. tanár 50 kr., összesen 9 frt 50 kr.

Jeszenszky Sándor boszterezobányai közjegyző gyűjtése: Kerndl Károly k. tanácsos 1 frt, Jeszenszky Sándor 5 frt, összesen 6 frt.

Privigyei kaszinó gyűjtése: Privigyei kaszinó 5 frt, Lulyák Antal 1 frt, Rudnay László 1 frt, dr. Gömörö Zsigmond 1 frt, Szathmáry Kálmán 50 kr., Sporzon Ernő 2 frt, Némethy Gyula 1 frt, Weiden Ágoston 50 kr. összesen 12 frt.

Halmi László véczi főgimn. igazgató gyűjtése: Halmi László, Farkas J., Roch Gy. 1—1 frt, összesen 3 frt.

Lüley János (Oszlány) gyűjtése: Kosztolányi Kálmán, Csah József 50—50 kr., Fialla József 1 frt, dr. Policzer, Illés Vincze, Tuny Nagy János, Lux József, dr. Hlatky 20—20 kr. Schandly 80 kr. Lüley János 1 frt, összesen 4 frt 80 kr.

Dr. Szeless József kecskeméti takarékpénztári és kaszinó elnöke gyűjtése: Lestár Péter 1 frt, Szegedy György, Nagy Lajos, Poregh Gedeon, Vámos Béla, Szeles Kálmán, Gál Ferencz, Papp János, 1—1 frtot, kecskeméti kaszinó 5 frt, dr. Szeles József 1 frt; Hackor Lajos 1 frt, összesen 15 frt.

Takács József veszprémi kögy. r. házfőnök gyűjtése: 9 frt.

Dr. Ormándy Miklós sátoraljaujhelyi k. r. házfőnök gyűjtése: Molnár István főispán 5 frt, Matolay Etele alispán, Horváth József, Pekáry Gyula, Dokus Gy. m. főjegyző, Polányi Gyula, Kovács Ödön, Keresztessy Lajos, Sziroky Barna, Képos Gyula, Emödy Béla, Mircsák István, Kulis Ödön, Matyasovszky Kálmán, Kaesa Ferencz, Landsheinen Károly, Bajna József, dr. Harnyay Béla, Hlavaty József, Erben Alajos, Fejos István, Balogh Károly, Vass József, Szentgyörgyi Vilmos, Dongó Gy. Géza, dr. Ormándy Miklós, Bauer Lénárt, Kovács Endre, Vándor József, Tietz Sándor, Pára Endre 1—1 frt., Illésházy János, dr. Schön Vilmos 3—3 frt, Vass Imre, Seyfried József 2—2 frt, Evva Ödön 70 kr., Klimó Menyhért 60 kr., Raisz Béla, Isépy Miklós 50—50 kr., N. N. 40 kr., Sztrakovics Imre 30 kr., összesen 50 frt.

Rappensberger Vilmos m. óvári gimn. igazgató gyűjtése: Rappensberger Vilmos, Faith Alajos 1—1

frt, Ivánfi Ede, Fludorovics Zsigmond, Lüb Antal, Veigang József, Et-le Károly, Szabó Ignác 50—50 kr. összesen 5 frt.

Pap János szegedi k. r. házfőnök gyűjtése: 10 frt.

Zubriczky Aladár gyűjtése: budapesti növendékpapság 4 frt 80 kr.

Balázsovich János Czabaj 1 frt.

A póstyéni vigalmi bizottság nevében Uharez László 3 frt.

Modrányi Iván főbíró gyűjtése: Modrányi Iván, dr. Jelentsik Nándor, Szaniszló Vilmos 1—1 frt, Soóky Ödön, Weisz Sándor, Marossy Lipót, Martincsek Károly 50—50 kr. összesen 5 frt.

Kádek István privigyei k. r. házfőnök gyűjtése: Privigyei k. r. ház 2 frt, Furdek Nándor, Kádek István, Janis Mihály 1—1 frt. Chladek István, Szakács János, Fejérváry István, Stark Izidor, Szmutny Rezső, Farkas Ignác 50—50 kr. összesen 8 frt.

Hévizy János országgyűlési képviselő gyűjtése: Kolosváry Kiss István, dr. Meskó László, Péntér Béla, Egressi Nagy László, Netsi Ernő, Hévizy János 1—1 frt, Szluha István 5 frt, összesen 11 frt.

Benkeő László gyűjtése: Mérey Lajos 10 frt, Kochanovszky Pál 5 frt, Rudnyánszky György 3 frt, ifj. Ocskay Rudolf 3 frt, Zmertich Iván 1 frt, Lévcay Antal 1 frt, Benkeő László 2 frt, Kubinyi Endre 1 frt, Rencz László 2 frt, Sánthó Camillo, Drexler János, Sándor Jenő, Sándor Kálmán, Piaznovszky István 1—1 frt, gróf Zedtwicz 2 frt, Benkeő Béla 1 frt, Szkublics József 1 frt, Gáspár János 50 kr., Langhammer István, Polónyi Kálmán, Vincze Károly, Dombay Ede, Vaczulik Vincze, Schmidt Adolf, Ordály Ferencz 1—1 frt, Fogd Károly 5 frt, dr. Paulicsek, dr. Kicska, Czocher Béla, Hoffer Ferencz,

Galgóczi, Engel 1—1 frt, Druga József 2 frt, Mé-
száros Károly, Szantnor Ernő, Bariss Béla, Karsay
Lajos 1—1 frt, Kukán Imre 50 kr., Kőszeghy Fe-
rencz 1 frt, Kracsun István 1 frt, Pogrányi 50 kr.,
Ikrényi József, Conlegner Károly, Miklóská Aladár
1—1 frt, Thaly István 2 frt, Bihary Géza, Macho-
vics, Papanok, Csemniczky, Fleischhacker Károly,
Mayer Károly, Milbauer Rezső, dr. Vinter Miksa,
Schurmann, Csittáry Pál, Kozmovszky József, 1—1
frt. Mezey Gyula 2 frt, Zelenay 50 kr., Lanfelder 5
frt, Komáromy, Böck Géza, Rudnyánszky Béla 1—1
frt, Eyszen 2 frt, Éljen Kossuth Lajos 1 frt, Balogh
2 frt, dr. Roszival 2 frt, Szirányi György 2 frt,
Bory Lajos, Tóth József, Mikovinyi Soma 1—1 frt,
Klein Lajos 2 frt összesen 105 frt 50 kr.

Murincsek Vincze gyűjtőse Köröczbányán:
Körödy 50 kr., Reitzner bányatanácsos 1 frt, Murin-
csek 1 frt, Kelemen Ferencz 50 kr., Priviczky Ede
1 frt, összesen 4 frt.

Péchy Tamás országgyűlési képviselő 15 frt.

Nyitrán,

Neugebauer Nándor könyvnyomdája.

1894.

